ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS
avaliku teabe asjas nr 2.1-3/21/2517

Otsuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni jurist Elve Adamson
Otsuse tegemise aeg ja koht	15.09.2021 Tallinnas
Vaide esitamise aeg	21.07.2021
Teabevaldaja	Terviseamet aadress: Paldiski mnt 81, 10614 Tallinn e-post: info@terviseamet.ee
Vaide esitaja	Eraisik e-posti aadress: xxxxx.xxxxxxxx@gmail.com
Vaide esitaja esindaja	Vandeadvokaat Ants Nõmper Ellex Raidla Advokaadibüroo aadress: Roosikrantsi 2, 10119 Tallinn e-posti aadress: ants.nomper@ellex.ee

RESOLUTSIOON:
Avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lg 1 punkti 1 ning haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 4 alusel

otsustan:

1) jätta vaie rahuldamata;
2) teha vaideotsus teatavaks vaide esitajale ja teabevaldajale.

VAIDLUSTAMISVIIDE:
Kui Andmekaitse Inspektsioon jätab vaide rahuldamata, siis on vaide esitajal õigus pöörduda teabevaldaja vastu halduskohtusse (AvTS § 46 (2)). Vaide esitaja saab 30 päeva jooksul pöörduda Andmekaitse Inspektsiooni vastu halduskohtusse, kui Andmekaitse Inspektsioon rikkus menetlemisel vaide esitaja õigusi muul viisil.

FAKTILISED ASJAOLUD:
1. Vaide esitaja esitas 14. juunil Terviseametile pöördumise pealkirjaga „Teabenõue ja selgitustaotlus“. Teabenõudena olid pöördumises esitatud järgmised nõuded: „Palun esitage järgmine teave ja dokumendid:

- vastavushindamise läbiviimist tõendavad dokumendid tekstis viidatud maskide kohta, mis kinnitaksid väidet, et mask takistab viirusosakeste levikut ühelt inimeselt teisele,
- dokumendid, millel põhineb väide, et maski kandmine pidurdab viiruse levikut ainult kombineeritult kätepesu ja hajutatuse nõudega.

- dokumendid, millel põhineb väide, et isetehtud maski kandmine võib vähendada sissehingamise kaudu nakkuse saamise ohtu ning teiste nakatamist.
- dokumendid, millel põhineb väide, et tekstis viidatud maskid vähendavad nakatumise riski (nt läbiviidud vastavushindamine, tootja dokumentatsioon);
- millises määras vähendavad tekstis viidatud maskid nakatumise riski ning dokumendid, millel see määr põhineb.
- dokumendid, millel põhineb väide, et maski kandmine kaitseb inimesi koroonaviiruse eest;
- meditsiiniseadmete ja abivahendite andmekogu viited Eestis turustatavatele meditsiinilistele maskidele, millele on tehtud viiruse nakkustekitajate leviku tõkestamise omaduste toimivuse ja ohutuse tõendamiseks vastavushindamine toote nõuetele vastavuse seaduse ja meditsiiniseadme seaduse kohaselt.
- dokumendid, millel põhineb väide, et visiiride, kaelussallide või muude näokatete kasutamine meditsiiniliste maskide asemel takistab nakkustekitajate levikut.
- eeldusel, et „peenete osakeste“ all on tekstis silmas peetud viiruseosakesi, dokumendid, millel põhineb väide, et isetehtud mask võib kinni pidada 30-50% viiruseosakestest.
- milliste haiguste epideemiat ja pandeemiat siin silmas peetakse;
- milliseid nakkavaid aineid siin silmas peetakse ja millega need ained nakatavad;
- mida tähendab „asümptomaatiline tunnus“;
- mida tähendab „asümptomaatiliste tunnustega kandja“;
- kas siin „patsient“ tähendab tervishoiuteenuste korraldamise seaduse §31 mõistes füüsilist isikut, kes on avaldanud soovi saada või kes saab tervishoiuteenust;
- dokumendid, millel põhineb väide, et epideemia ja pandeemia ajal võib olla meditsiiniline näomask efektiivne asümptomaatiliste tunnustega kandja või kliiniliste sümptomitega patsiendi nina ja suu kaudu nakkavate ainete eraldumise vähendamiseks;
- kas olukorras, kus ei ole epideemiat või pandeemiat, ei ole meditsiiniline näomask efektiivne asümptomaatiliste tunnustega või kliiniliste sümptomitega patsiendi nina ja suu kaudu nakkavate ainete eraldumise vähendamiseks;
- mida on mõeldud väljendusega „meditsiiniline näomask võib olla efektiivne“;
- kas väljendusega „meditsiiniline näomask võib olla efektiivne“ on mõeldud, et efektiivsus ei ole teada?
- Eestis või Euroopa Liidus asuvate teavitatud asutuste nimekiri, kes teostavad vastavushindamisi maski viiruse nakkustekitajate levikut tõkestavale või kaitsvale omadusele, toimivusele ja ohutusele;
- Eestis kehtiv standard või standardid, millele peab vastama meditsiiniline mask ja isetehtud mask, et sellel oleks viiruse nakkustekitajate takistamise toimivad omadused ja see oleks ohutu.“

2. Vaide esitaja esitas 21.07.2021 Andmekaitse Inspektsioonile vaide Terviseameti tegevuse peale põhjusel, et polnud oma teabenõudele Terviseametilt vastust saanud.
3. Kuna vaides esinesid puudused andis Andmekaitse Inspektsioon vaide esitajale tähtaja vaides esinevate puuduste kõrvaldamiseks.
4. 04.08.2021 kõrvaldas vaide esitaja vaides esinevad puudused ning inspektsioon võttis vaide menetlusse.

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED:

VAIDE ESITAJA NÕUE

1. Rahuldada vaie ning teha ettekirjutus, millega kohustada Terviseametit vastama Eraisiku 14. juunil 2021 esitatud teabenõudele ja selgitustaotlusele.

ASJAOLUD

1. Vaide esitaja Eraisik edastas 5. veebruaril 2021 Terviseameti Meditsiiniseadmete osakonnale märgukirja ja selgitustaotluse (lisa 1). Eraisiku pöördumise sisuks oli tuua välja, et veebilehel kriis.ee avaldati ebaõiget, ebatäpset ning avalikkust eksitavat teavet näomaskide, täpsemalt isevalmistatud maskide ja nende viiruse eest kaitset pakkuvate omaduste kohta. Eraisik juhtis tähelepanu, et sellise ebaõige ja eksitava teabe levitamine seab ohtu inimeste tervise ning palus selgitada, millistel andmetel selline teave põhineb või mida kavatseb Terviseamet ette võtta, et lõpetada sellise teabe levitamine. 15. veebruaril 2021 edastas Terviseamet Eraisikule üksnes teate, et pöördumine suunati vastamiseks Valitsuse kommunikatsioonibüroole. Sisulist vastust oma pöördumisele pole vaide esitaja tänase päevani saanud kummaltki asutuselt.

2. Eesmärgiga saada siiski Terviseametilt asjakohased selgitused ja vastused, esitas Eraisik 14. juunil 2021 Terviseametile teabenõude ja selgitustaotluse (lisa 2), milles palus Terviseametil esitada teave ja dokumendid, mis puudutasid tema konkreetseid küsimusi maskide, sh isevalmistatud maskide kasutamise ja nende omaduste kohta seoses viiruse leviku tõkestamisega. Ka sellele pöördumisele pole vaide esitaja mistahes vastust saanud.

VAIDE PÕHJENDUSED

3. Vaide esemeks on haldusorgani tegevusetus vaide esitaja korduvatele pöördumistele vastamata jätmise näol (HMS § 72 lg 3 p 1 või p 2).

4. Eraisiku esindaja edastas Eraisiku nimel viimase pöördumise Terviseametile 14. juunil 2021. Vaide esitaja hinnangul oli pöördumine vähemalt suures osas käsitletav teabenõudena AvTS § 6 tähenduses, kuna pöördumine sisaldas taotlusi ja küsimusi konkreetsete Terviseameti käsutuses olevate dokumentide või teabe kohta. AvTS § 18 lg 1 alusel oli Terviseamet kohustatud teabenõude täitma viie tööpäeva jooksul, s.o hiljemalt 21. juunil 2021. Vastavalt AvTS § 18 lg-le 2, §-le 19, § 21 lg-le 1 ning § 23 lg-le 3 oleks Terviseamet pidanud 5 tööpäeva jooksul vaide esitajat teavitama ka juhul, kui teabenõuet ei ole võimalik teabenõudja esitatud andmete puudulikkuse tõttu täita; teatama ning põhjendama, kui teabevaldaja pikendab teabenõude täitmise tähtaega; teatama, kui teabevaldaja edastab teabenõude pädevale teabevaldajale või tegema teatavaks teabenõude täitmisest keeldumise koos põhjendustega.

5. Kui Terviseamet oleks 14. juuni 2021 pöördumist käsitlenud teabenõude asemel selgitustaotlusena, oleks Terviseamet MSVS § 6 alusel pidanud selgitustaotlusele vastama hiljemalt 30 päeva jooksul, s.o hiljemalt 14. juulil 2021. Kui Terviseamet oleks leidnud, et selgitustaotluses soovitud teavet või selgitust anda ei ole Terviseameti pädevuses, oleks Terviseamet pidanud selgitustaotluse edastama pädevale asutusele või organile vastamiseks viivitamata, kuid mitte hiljem kui 5 tööpäeva jooksul.

6. Eraisik ega tema esindaja pole aga tänase päevani saanud 14. juuni 2021 pöördumisele mistahes vastust. Sealhulgas pole Terviseamet esitanud ühtegi põhjendust, kas Terviseamet käsitleb pöördumist teabenõude või selgitustaotlusena, miks pöördumisele vastatud pole, pole põhjendanud tähtaja pikendamise vajadust, pole edastanud pöördumist vastamiseks muule asutusele, pole viidanud, nagu oleks vastamine võimatu ega põhjendanud vastamisest keeldumist.

7. Vaide esitajal on õigus saada haldusorganilt üldiseks kasutamiseks mõeldud teavet ning selgitusi asutuse pädevuse ja tegevuse kohta seaduses sätestatud tähtaegade jooksul (AvTS § 4 ja § 9; MSVS § 3 ja § 5). Teabenõudele ja selgitustaotlusele õigeaegselt vastamata jätmisega on Terviseamet rikkunud vaide esitaja põhiõigusi ning haldusmenetluse nõudeid.

8. Vaide esitaja nõuab Terviseametilt nõuetekohast vastust oma 14. juuni 2021 teabenõudele

ja selgitustaotlusele. Vaide esitaja nõuab Andmekaitse Inspektsioonilt ettekirjutuse tegemist, millega kohustada Terviseametit nõuetekohaselt vastama vaide esitaja 14. juuni 2021 teabenõudele.

9. Kuna vaide esemeks on Terviseameti tegevusetus nii teabenõudele kui selgitustaotlusele vastamata jätmisel, on vaie esitatud nii Andmekaitse Inspektsioonile, kes teostab AvTS alusel järelevalvet teabevaldajate üle teabenõuete täitmisel ja teabe avalikustamisel (AvTS § 44 p 1 ja § 45 lg 1 p 1 ja lg 2) kui ka Terviseametile (vastavalt HMS § 73 lg-le 3, kui haldusorgani üle teostab teenistuslikku järelevalvet minister, lahendab vaide haldusakti andnud või toimingu sooritanud haldusorgan. Vastavalt Terviseameti põhimääruse §-le 4 teostab Terviseameti üle teenistuslikku järelevalvet valdkonna eest vastutav minister).

10. Vastavalt HMS §-le 75 tuleb vaie esitada 30 päeva jooksul arvates päevast, millal isik vaidlustatavast haldusaktist või toimingust teada sai või oleks pidanud teada saama. Antud juhul oleks haldusorgan pidanud vastama vaide esitaja teabenõudele 21. juunil 2021 ning selgitustaotlusele 14. juulil 2021. Seega on vaie esitatud tähtaegselt.

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

Vastuseks teie järelepärimise nr 2.1-3/21/2517, milles teavitasite meid teie menetleda olevast vaidemenetlusest ja soovisite menetlusega seoses Terviseameti poolseid vastuseid teie küsimustele, selgitame järgmist.

1. Mis põhjusel ei ole Terviseamet vastanud vaide esitaja 14.06.2021 esitatud teabenõudele, sh seaduses sätestatud tähtaja jooksul?

Kahetsusväärselt jäi vaide esitaja pöördumisele vastamine õigeaegse tähelepanuta, kuid käesolevaks hetkeks on Terviseamet edastanud vaide esitaja pöördumisele s.h. teabenõudele omapoolse vastuse, mis on ka käesolevale kirjale lisatud.

2. Kui Terviseametil ei olnud vaide esitaja poolt soovitud dokumente, siis miks ei keeldutud teabenõude täitmisest?

Kahetsusväärselt jäi vaide esitaja pöördumisele s.h. teabenõudele vastamine õigeaegse tähelepanuta, kuid käesolevaks hetkeks on Terviseamet edastanud vaide esitaja pöördumisele s.h. teabenõudele omapoolse vastuse, mis on ka käesolevale kirjale lisatud.

3. Juhul kui Terviseametile teadaolevalt on vaide esitaja poolt soovitud dokumendid ja teave mõne teise asutuse valduses, siis miks ei edastatud teabenõuet pädevale asutusele vastamiseks ning ei teavitatud sellest vaide esitajat?

Kahetsusväärselt jäi vaide esitaja pöördumisele s.h. teabenõudele vastamine õigeaegse tähelepanuta, kuid käesolevaks hetkeks on Terviseamet edastanud vaide esitaja pöördumisele s.h. teabenõudele omapoolse vastuse, mis on ka käesolevale kirjale lisatud.

4. Kas Terviseamet luges teabenõude osas olevad küsimused selgitustaotluseks või käsitles neid siiski teabenõudena?

Kahetsusväärselt jäi vaide esitaja pöördumisele s.h. teabenõudele vastamine õigeaegse tähelepanuta, kuid käesolevaks hetkeks on Terviseamet edastanud vaide esitaja pöördumisele s.h. teabenõudele omapoolse vastuse, mis on ka käesolevale kirjale lisatud.

5. Juhul kui luges selgitustaotluseks, siis miks ei teavitatud sellest vaide esitajat?

Kahetsusväärselt jäi vaide esitaja pöördumisele s.h. teabenõudele vastamine õigeaegse tähelepanuta, kuid käesolevaks hetkeks on Terviseamet edastanud vaide esitaja pöördumisele s.h. teabenõudele omapoolse vastuse, mis on ka käesolevale kirjale lisatud. 13.09.2021 nr 5-7/21/5248- 6 2 / 2

6. Juhul kui Terviseamet on siiski vaide esitaja 14.06.2021 teabenõude osale vastanud, siis palun edastada sellest koopia ka Andmekaitse Inspektsioonile.

Käesolevaks hetkeks on Terviseamet edastanud vaide esitaja pöördumisele s.h. teabenõudele, omapoolse vastuse, mis on ka käesolevale kirjale lisatud.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

Juurdepääs avalikule teabele ja vaide ese

AvTS § 3 lg 1 sätestab, et avalik teave on mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites. Seega saab teabenõude korras küsida asutuse valduses olevates dokumentides koopiaid või väljavõtteid, mis ei eelda andmete täiendavat kogumist erinevatest dokumentidest ning selgituste andmist.

Vaide esitaja on oma 14.06.2021 pöördumises Terviseametile märkinud, *et oleme seisukohal, et eelnevalt välja toodud konkreetsed küsimused kvalifitseeruvad teabenõudeks, kuna puudutvad konkreetseid faktilisi asjaolusid, mis terviseametil peavad teada olema ning dokumente, mis peavad terviseametil olemas olema.* Andmekaitse Inspektsioon eeltooduga siiski üheselt ei nõustu. Nagu juba eelpool selgitasin, siis teabenõude korras saab küsida asutuse valduses olevat dokumenteeritud teavet, millest on võimalik teha koopiaid või väljavõtteid. Kui vaide esitajale pöördumises esitatud küsimuste osas on Terviseametil küll teadmine olemas, kuid küsimusele vastamiseks pole võimalik ühestki asutuse valduses olevatest dokumendist koopiat väljastada ehk soovitud teavet ei ole asutusel dokumenteeritud kujul olemas ning vastamine eeldab lisaks ka selgituste andmist, siis selline pöördumine loetakse vastavalt AvTS § 23 lg 2 p-le 5 selgitustaotluseks.

Eeltoodu ei tähenda aga siiski seda, et kui isik on oma pöördumise (või mingi osa pöördumisest) pealkirjastanud teabenõudena, kuid asutusel puuduvad soovitud dokumendid või kui asutus leiab, et pöördumine ei ole oma sisult teabenõue, et siis ei ole kohustust viie tööpäeva jooksul vastata. Seega kui asutusel teabenõudja poolt soovitud teave dokumenteeritud kujul puudub või eeldab vastamine teabe kogumist ja/või selgituste andmist, siis tuleb viie tööpäeva jooksul keelduda teabenõude täitmisest ning vajadusel selgitada (AvTS § 23 lg 3), et tegemist ei ole teabenõudega avaliku teabe seaduse mõttes vaid tegemist on selgitustaotlusega märgukirjale ja selgitustaotluse vastamise seaduse mõistes. Seadus ei anna võimalust jätta teabenõuetele vastamata.

Vaide esitaja 14.06.2021 pöördumine Tervisameti poole sisaldab nii teabenõuet (soovi saada dokumente) kui selgitustaotlust (küsimusi, mis eeldab selgituste andmist) ning vaie on edastatud nii Terviseametile kui Andmekaitse Inspektsioonile. Kuna Andmekaitse Inspektsioon teostab teabevaldajate üle järelevalvet ainult teabenõuetele vastamise osas (AvTS § 46 lg 1) ning vaie teabenõude täitmata jätmise osas tuleb esitada 30 päeva jooksul rikkumisest teada saamisest alates (HMS § 75), siis on antud juhul vaide esemeks 14.06.2021 pöördumise teabenõude osale vastamata jätmine.

Teabenõudele vastamata jätmine

AvTS § 18 lg 1 sätestab, et teabenõudele vastatakse viivitamata, kuid mitte hiljem kui viie tööpäeva jooksul. Sama tähtaja jooksul tuleb keelduda ka teabenõude täitmisest kui asutusel soovitud dokumendid puuduvad või kui asutus loeb teabenõudja pöördumise selgitustaotluseks (AvTS § 23 lg 3). Juhul kui soovitud teave on juba mujal avaldatud võib teabevaldaja jätta soovitud teabe küll väljastamata, kuid peab teabenõudja juhatama viie tööpäeva jooksul avalikustatud teabe juurde (AvTS § 22).

Kuna antud juhul ei olnud Terviseamet vaide esitamise ajaks mingil moel vastanud vaide esitaja teabenõudele, siis on Terviseamet teabenõudele vastamata jätmisega rikkunud AvTS § 18 lg 1 sätestatud nõudeid.

Kuigi Terviseamet on rikkunud AvTS § 18 lg-st 1 tulenevat teabenõudele vastamise tähtaega on Terviseamet vaidemenetluse käigus 14.09.2021 vastanud vaide esitaja 14.06.2021 pöördumisele, mis sisaldas ka teabenõuet. Edastatud vastusest võib aru saada, et Terviseameti valduses ei ole vaide esitaja soovitud dokumente. Vastusest vaide esitajale nähtub, et väited, mille tõenduseks dokumente küsitakse, põhinevad standarditel ja mujal avalikustatud teabel, mille viited on Terviseamet oma vastuses vaide esitajale edastanud. Terviseametile võib siinkohal ainult ette heita, et standardite osas ei ole lisatud täpseid linke, mille kaudu teave oleks koheselt leitav. Samas on standardid numbrite järgi internetist lihtsalt leitavad, mistõttu ei saa seda antud juhul pidada suureks eksimuseks. Kuna standardid on tasulised, siis nõustun siinkohal Terviseametiga, et neil pole õigust levitada dokumente, mille saamiseks/tutvumiseks on ette nähtud tasu maksmine. Teabenõudjal on veebi vahendusel endal vastavate dokumentidega võimalik soovi korral tutvuda. Seega on Terviseamet juhatanud teabenõudja avalikustatud teabe juurde, mida võimaldab AvTS § 22 ka juhul, kui teave oleks ka asutuse valduses.

Kuna antud juhul oli vaide esemeks teabenõudele vastamata jätmine ning menetluse kestel on Terviseamet vaide esitaja teabenõudele vastanud ja juhatanud ta avalikustatud teabe juurde, siis on vaide ese ära langenud, mistõttu jääb vaie rahuldamata. Küll aga tuleb Terviseametil edaspidi tähelepanelikumalt jälgida kodanike pöördumisi ning vastata neile seaduses sätestatud tähtaja jooksul.

/allkirjastatud digitaalselt/

Elve Adamson
jurist
peadirektori volitusel